

Tarihsel Perspektifte Limited Şirket Kavramı

Elif Akıncı*

Öz

Limited şirket, Alman kanun koyucusu tarafından evrensel hukuk sistemine kazandırılan bir şirket türüdür. Özellikle aile şirketlerine olan benzerliği sebebiyle sadece küçük ölçekli işletmeler tarafından tercih edileceği düşünülmüşse de beklenen olmamış, zaman içinde orta ölçekli işletmelerin en çok tercih ettiği şirket türü olmayı başarmıştır. Bu çalışmada ilk olarak Roma Hukukundaki şirket kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra limited şirketin günümüz hukuk sistemlerindeki varlığı ve gelişimi incelenmiştir. Bu noktada çalışmanın konusu, limited şirketlerin başta Alman Hukuku olmak üzere, İngiliz, İsviçre, Amerikan hukuklarında kabul edilme süreci ve Avrupa Birliği bünyesinde limited şirketlerin evrilmesine sebebiyet veren hukukî meselelerden oluşmaktadır. Söz konusu kanunların içerikleri çalışmanın konusunu oluşturmadığı için büyük ölçüde kapsam dışı bırakılmış, yalnızca şirket türünün gelişimine etkileri açısından değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Limited Şirket • GmbH • LLC • Hukukî süreç • Tarihçe

Limited Liability Company in Historical Perspective

Abstract

The limited liability company is a kind of corporation that is gained by the German legislator into the universal legal system. Although it was thought that it would be preferred only by small-scale companies due to its similarity to family companies, it was not as expected. It has become a kind of company most preferred by medium-sized corporations over time. In this study, first of all, the concept of the company in Roman Law system with the entity of a limited liability company was scrutinized, and then progress and entity of limited liability company in today's legal systems have been discussed. At this point, the subject of the study is composed of the process of acceptance of limited liability companies, notably into German legal system and then British, Swiss, American legal systems and legal issues that cause limited liability companies to evolve within the European Union. Since the contents of aforementioned acts do not constitute a matter of study, they are widely out of scope, there only have been addressed within the context of the impact on the progress of the limited liability company.

Keywords

Limited Liability Company • GmbH • LLC • Legal process • History

* Sorumlu Yazar: Elif Akıncı (Arş. Gör.), KTO Karatay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. Eposta: elif.akinci@karatay.edu.tr

Atf: Akıncı, Elif, "Tarihsel Perspektifte Limited Şirket Kavramı", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 76/2, 2018, 481–502. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2018.76.2.0023>

Extended Summary

The word “limited” in English, is used to refer to the types of companies that have limited liability of partners in international law systems. This type of company, which is expressed as “limited şirket” in Turkish Law, was born and developed in German law and then started to come into effect universally. In this study, the development process of the limited liability company in various legal systems was examined and the contents of the laws were only mentioned in the points of importance.

Although it is the foundation of today’s legal systems, in Roman law, legal entities have emerged with the development of the economy. Especially from the B.C. 2nd century onwards, it is seen that people who do not have family ties have started to establish *societas* by bringing together all their goods in order to gain a profit. However, this type of company called *societas* does not have a legal entity and depends on the existence of people who created it. In this respect, it is similar to an ordinary company. Therefore, it is not possible to mention the limited liability company which has a separate legal personality as in today’s legal systems.

Before we mention the limited liability companies in European law, it is necessary to examine the developments in German law. Germany established its trade with its colonies on joint stock and personal partnerships. However, when the two types of companies failed to satisfy in terms of needs, the concept of limited liability company was first born in 1892 in Germany. In the middle of the Joint-Stock Companies and partnerships, limited liability company has become popular due to its limited responsibility, as well as its ability to established, organized and managed more easily than other types of companies. For this reason, much change has been made on this type of company to date. The most important of these is MoMiG, which came into force on 01.11.2008. The main reason for this reform is to enable the German limited company to compete with the limited liability companies of the EU member states due to decisions made by the European Court of Justice, such as *Centros* and *Inspire Art*.

Switzerland, due to international customaries, limited liability companies could not be established first. But after other European countries allowed this particular company type and it gained popularity in whole Europe, European limited companies started making business in Switzerland. Therefore, eventually, in 1936 limited liability company foundation was integrated into Swiss Law. However, the regulations herein have not been taken one by one and brought the limited liability company closer to partnerships especially in terms of the responsibilities and obligations of the partners. Despite this, legalization could not popularize the limited liability company which was not in demand in Switzerland. However, in the 1990s, especially after the changes establishment and auditing of joint stock companies in the Swiss Code of Obligations, changed the course.

In English Law, private company was first enacted in the Companies Act in 1908. With this new legal regulation, limited liability companies have started to be preferred not only by family companies but also by mid-sized companies. In 1992, to comply with the European Union acquis, the implementation of the minimum amount of capitalization for the establishment of the limited liability company was relinquished and the opportunity to be established with a single partner was granted. These two new changes were enough to make British Law popular in Europe.

On the other hand, The European Union is trying to ensure that all European laws are uniformly enacted by publishing directives on corporate law. *Centros* decision of the European Court of Justice in 1999 makes a tremendous impact of these. In accordance with this decision, a person who is legally engaged in trade in any member country of the European Union should be able to trade with his company in other Union countries. Although it is widely criticized in Europe, particularly in Germany, the European Court of Justice has continued to make important decisions on this matter and has become a situated practice.

The legal concept of limited liability company entered into American law in 1977 with Wyoming state after it was adopted in almost all European countries. This innovation brought by Wyoming was followed by Florida in 1982. However, due to the uncertainty in taxation, the legalization process has been slowed down for a while. In 1988, after the IRS (Internal Revenue Administration) allowed limited liability companies to be classified as a company, at the end of 1996, 50 states fully enact the laws about limited liability companies. The most important reason for the adoption of the concept of limited liability companies in the United States is the aim of collecting all companies under one roof.

The concept of limited liability in the Commercial Law, which entered into force in Turkish Law for the first time in 1926, was regulated in 14 articles. It was criticized in the doctrine on the grounds that the relevant provisions were quoted from French law and the limited number of regulations were inadequate in practice. Therewith, in 1956, amendments were made to the provisions of limited liability company and the Swiss Code of Obligations was adopted as a source of these provisions. During this quotation, the provisions of the Swiss Code of Obligations were not passed into Turkish Law directly, and a different system was adopted, particularly regarding the responsibilities of the shareholders. However, these new regulations have not been fully approved by the doctrine. With the Turkish Commercial Code (TCC) No. 6102, which came into force in 2012, the limited company gained a new appearance and approached to a joint-stock company. It is organized as a capital company within Article 124 of the TCC. Along with the aforementioned changes it has become the most preferred trading company in Turkey.

Examining today's legal systems, it is seen that this artificial species is preferred more than the types of companies that are born and developed in practice. It is obvious that the main reason for this demand for the limited liability company, which is referred to as "the largest legal export of Germany", is economic. In addition to being close to the capital companies and especially to the Joint Stock Company, the advantages of taxation and capital have increased the sympathy of small and medium-sized enterprises to the limited liability company. European Union directives and the decisions of the European Court of Justice have also contributed to this rapid acceleration. With the addition of American law, the limited liability company has become an indispensable part of universal legislation and practice.

Giriş

İngilizce sınırlı anlamına gelen limited sözcüğü, uluslararası hukuk sistemlerinde ortakların sınırlı sorumluluğu bulunan şirket türlerini ifade etmek için kullanılır¹. Türk Hukukunda limited şirket olarak ifade edilen bu şirket türü, esasında İngiliz Hukukunda “*Limited Liability Company*” veya “*Private Company Limited by Shares*” ve Alman ve İsviçre Hukukunda “*die Gesellschaft mit beschränkter Haftung*” (GmbH)² terimlerinden etkilenilerek adlandırılmıştır³. Bu şirket türü, Roma’dan günümüze gelen bir tür değildir. Alman Hukukunda doğmuş, geliştirilmiş ve daha sonra evrensel olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada ise, limited şirketin çeşitli hukuk sistemlerindeki gelişim süreci incelenmiştir.

1. Roma Hukukunda Şirket (*Societas*) Kavramı

Roma Hukukunun temelini oluşturan “*bütün hukuk insanlar içindir*” ilkesi, ilk bakışta hukukun yalnızca gerçek kişileri kapsadığı anlamını akıllara getirse de düşünülen olmamış ve hukuk aynı zamanda kişi toplulukları için de geçerlilik kazanmıştır. Her toplumda olduğu gibi Roma’da da insan ömründen uzun soluklu işler yapılmak istenmiş ve zamanla gerçek kişiler harici birlikler oluşmuştur. Ancak o dönemde ortaya çıkan topluluklar günümüz tüzel kişilik anlayışından oldukça uzaktır. Nitekim, tüzel kişilik Roma’da çok geç gelişme gösteren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır⁴. Öyle ki, tüzel kişilik için kullanılan özel bir terim ya da teori dahi bulunmamaktadır⁵. Ancak tüzel kişilik kavramının bilinmediği dönemlerde bile Roma Devleti (*Res Publica*) yani *Populus Romanus* ayrı bir kişilik olarak kabul edilmiştir. Bunun nedeni ise Roma Devleti’nin halkı oluşturan bireyler dışında ve üzerinde, kendine ait hak ve borçlara sahip olduğunun kabul edilmesidir. Gerçek kişiler dışında kendine ait malvarlığı bulunan kişilerin mevcudiyeti hukuken daha sonrasında yavaş yavaş kabul edilmişse de bu kişiler; devletle bağlantılı bazı birimler, mesleki ya da dini amaç güden dernekler olmuştur⁶.

¹ **Alışkan Murat**, Limited Şirket-Tarihçe Niteliği, İstanbul-2013, s. 2; **Çamoğlu Ersin**, İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri, [Kıs. Sınırlı Sorumluluk], İÜHFH 1973, Cilt 1-4, s. 516 dn. 72; **Akıncı Elif**, Limited Şirketlerde Müdürlük Azlığı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul-2017, s. 8.

² **Alışkan**, s. 1; **Arslanlı Halil**, Limited Şirketler Hukukuna Genel Bir Bakış, [Kıs. Genel Bakış], BATİDER, C. 1, Sa. 4, 1962, s. 444; **Arslanlı Halil**, Ticaret Kanunu Şerhi, Limited Şirketler Birinci Kısım (Madde 503-517), İstanbul-1962, s. 9; **Karayalçın Yaşar**, Ticaret Hukuku II, Şirketler Hukuku, 2. Basım, Ankara-1973, s. 338; **Çevik Orhan Nuri**, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 4. Basım, Ankara, Aralık 2003, s. 61; **Çamoğlu**, Sınırlı Sorumluluk, s. 516 dn. 72; **Tekil Fahiman**, Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku, 2. Bası, İstanbul-1978, s. 5; **Kortunay Ayhan**, Alman Limited Şirketler Hukukunda Gelişmeler ve Türk Hukukuna Yönelik Bazı Tespitler, BATİDER, 2009, C. XXV, Sa. 3, s. 325; **Poroy Reha/Tekinalp Ünal/Çamoğlu Ersin**, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Basım, İstanbul-2005, s. 869; **Wirth Gerhard/Arnold Michael/Greene Mark**, Corporate Law in Germany, German Law Accessible, Münih-2004, s. 3; **Akıncı, E.**, s. 8.

³ **Karayalçın**, s. 338; **Alışkan**, s. 2; **Arslanlı**, Genel Bakış, s. 444; **Arslanlı**, Şerh, s. 9; **Çevik**, s. 61.

⁴ **Umur Ziya**, Roma Hukuku Ders Notları, Beta, İstanbul-1987, s. 179; **Akıncı Şahin**, Roma Hukuku Dersleri, 11. Basım, Konya-2017, s. 204; **Karadeniz Çelebican Özcan**, Roma Hukuku, Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış 15. Baskı, Ankara-2012, s. 172; **Küçük Eşref**, Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Durumu, Ankara-2006, s. 32.

⁵ Roma İmparatorluğu’nun son dönemlerinde tüzel kişiler için “*legitima persona*” yani kanuni kişi ifadesi kullanılmıştır. **Küçük**, s. 31, dn. 13.

⁶ Bu cemiyet tiplerinin başında *collegium* ve *sodalitas* gelmekteydi. **Karadeniz Çelebican**, s. 174.

Ticarî nitelik arz eden tüzel kişiler ise, ekonominin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmaya başlamıştır. *Societas* adı verilen bu şirket akdi, günümüz hukuk sistemlerindeki adi şirkete benzeyen tam iki taraflı rızai bir sözleşmedir. Tüzel kişiliği olmayan bu tür, tıpkı adi şirkette olduğu gibi iki veya daha fazla kişinin ekonomik bir amaç doğrultusunda mal ve emeklerini bir araya getirmeleri ile kurulmaktaydı. Daha açık ifade etmek gerekirse, societasin ayrı bir tüzel kişiliği yoktu ve şirketin varlığı kişilere bağlıydı. Dolayısıyla şirket malları, borçları ve alacakları müşterek olarak ortaklara aitti⁷.

Özellikle MÖ. 2. yüzyıldan itibaren bir aile bağı bulunmayan kişilerin kazanç elde etmek amacıyla tüm mallarını bir araya getirerek *societas* kurmaya başladıkları görülmektedir. Bu kapsamda *societas* da rızai bir nitelik kazanmıştır. Roma Hukukunda ticari nitelik arz eden ve sözleşme temelinde kurulan en eski şirket tipi ise “*societas omnium bonorum*”dur. Bütün mallar ortaklığı olarak adlandırılan bu türde ortaklar tüm mallarını bir araya getirerek bir şirket kurmaktadırlar⁸. Bunun dışında, “*societas alicuius negotiationis*” olarak adlandırılan ve tarafların örneğin köle ticareti yapmak gibi belirli bir faaliyette bulunmak için kurdukları ayrı bir şirket türü de bulunmaktadır. Bu türde ise, ortakların sadece bu faaliyeti gerçekleştirmek için yetecek kadar mal ve emeklerini birleştirdikleri bilinmektedir. Ayrıca, belirli bir malın işletilmesi amacıyla kurulan “*societas unius rei*” ve mesleki kazançlarını bir araya getirdikleri “*societas quaestus*” da Roma’da görülen ortaklık tiplerindendi⁹. Ancak bahsi geçen hiçbir türün kendisine ait bir tüzel kişiliği bulunmadığından, günümüz hukuk sistemlerindeki gibi ticaret şirketlerinden ve dolayısıyla limited şirket ve benzerinden söz etmek mümkün değildir.

2. Avrupa Hukukunda Limited Şirket Kavramı

Roma devletinin yıkılmasıyla birlikte Orta çağ devri kapanmış ve bu dönemde hukuk ve ticaret alanında Roma hukuk metinlerine bağlı kalınarak tüzel kişilik kavramı oluşmaya başlamıştır¹⁰. Bu kavram zaman içinde gelişmiş, bir sistematığe bağlanmış ve tüzel kişiliğe ait yeni kurumlar ortaya çıkmıştır¹¹. Özellikle Orta çağ Avrupası’nda ticarî faaliyetler sınırsız sorumluluk ilkesine dayalı olarak yürümüştür¹². Ancak sonraki dönemlerde hem şirket kavramı hem de şirket türleri zaman içinde evrilmiş ve yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda, Avrupa hukukunda limited şirketten bahsedebilmek için öncelikle Alman Hukukundaki gelişmelerin incelenmesi gerekir.

⁷ Umur, s. 179; Akıncı, s. 204; Küçük, s. 32-34; Karadeniz Çelebican, s. 173; Akıncı Şahin, Roma Hukuku’nda Şirket (Societas) Akdi ve Bununun Türk Hukuku’na Etkisi, [Kıs. Societas], SÜHFD, Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan, C. 5, Sa. 1-2, Ocak 1996, s. 142-143.

⁸ Akıncı, Societas, s. 138-139.

⁹ Akıncı, Societas, s. 144.

¹⁰ Umur, s. 179.

¹¹ Karadeniz Çelebican, s. 172.

¹² Guerra Medici, Limited Liability in Mediterranean Trade from the 12th to the 15th Century, in Orhial, Tony (ed), Limited Liability and the Corporation, London and Canberra: Croom Helm, 1982, s. 122-123.

a) Alman Hukukunda

Almanya sömürgeleriyle olan ticaretini anonim ve şahıs tipi ortaklıklar üzerine kurmuştu. Ne var ki bu iki şirket tipi de sorunlara yol açıp, ihtiyaçlar noktasında yetersiz kalınca, limited şirket kavramı ilk olarak 19. yüzyılın sonlarına doğru Almanya’da doğmuştur¹³. Alman doktrininde, kanunlaşarak yürürlüğe girmeden önce limited şirket kavramının içeriği hakkında çeşitli görüşler oluşmuş; bir grup tarafından bu şirket tipinin sermaye şirketlerine yakın nitelik arz etmesini ancak yönetimin şahıs şirketlerine benzemesi gerektiği savunulurken, karşı grup ise bu şirket türünün yönetim, sermaye ve sorumluluklar bakımından küçük bir anonim şirket gibi değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu iki görüş arasından limited şirketin, sermaye şirketlerine benzeyen, küçük bir anonim şirket olması yönünde karara varılmıştır¹⁴. Her ne kadar Britanya mevzuatında yer alan “*Private Company*” kavramı kimi yazarlar tarafından limited şirketin öncüsü olarak kabul edilse de¹⁵, Alman Hukuk mevzuatına¹⁶ girene kadar pratik olarak hiçbir işleve sahip olmamıştır. Bu gelişmelerden sonra Almanya’da anonim şirketlerde yaşanan muvazaa ve kötüye kullanmaları engellemek amacıyla 1884 yılında yürürlüğe giren *Novelle*’de ise, anonim şirketlerin kurulmasını zorlaştıran ve ağır bir şekilde sürekli olarak denetlenmesine ilişkin hükümler yer almıştır¹⁷. Açıkça küçük ve orta ölçekli şirketlerin aleyhine olan bu düzenlemeler, anonim ve şahıs şirketlerinin ortasında, sınırlı sorumluluk götürmesinin yanı sıra kolayca kurulabilmesi, teşkilatlanabilmesi ve diğer şirket tiplerine göre daha kolay yönetilebilmesi sebebiyle limited şirketin rağbet görmesini ve ekonomik açıdan ticarî hayatta önemli bir yer edinmeye başlamasını sağlamıştır¹⁸.

Alman Hukukunda bugünkü kullanımıyla limited şirket, sermaye unsurunun hâkim olduğu küçük anonim şirket olarak tanımlanmış¹⁹ ve aynı zamanda kişisel güvene dayanan şirket olarak süregeldiğinden aile şirketleri olarak da adlandırılmıştır²⁰. Nitekim uluslararası doktrinde uzun yıllar boyunca limited şirketin aile şirketinden öte bir kavram olup olmadığı tartışılmıştır. O dönem Alman Federal Mahkemesi

¹³ Gower L. C. B./ Cronin J. B./ Easson A. J./Lord Wedderburn of Charlton, Gower’s Principles of Modern Company Law, [Kıs. Gower’s] 4th Edition, Londra-1979, s. 50; Çamoğlu Ersin (Poroy Reha/Tekinalp Ünal), Oertaklıklar Hukuku, [Kıs. 13. Bası], Cilt II, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul 2017, s. 383; Şener Oruç Hami, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara Kasım 2017, s. 1.

¹⁴ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), 13. Bası, s. 383.

¹⁵ Gower L. C. B., The Principles of Modern Company Law, 3rd Edition, Londra-1969, s. 51; Çağa Barbaros, Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri, BATİDER, C. VII, Sa. 3, 1973, s. 582.

¹⁶ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung von 20.04.1892, RGBI 477.

¹⁷ Tekil, s. 21, dn. 22; Yıldız Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul- 2007, s. 2; Çağa, s. 582; Ahskan, s. 5; Çamoğlu Ersin, Cumhuriyet Döneminde Limited Ortaklıklarda Gelişmeler, [Kıs. Cumhuriyet Dönemi], İÜHF 50. Yıl Armağanı Cumhuriyet Döneminde Hukuk, İstanbul-1973, s. 735.

¹⁸ Arslanlı, s. 1-2; Arslanlı, Genel Bakış, S. 433; Çağa, s. 582; Ahskan, s. 5; Ahskan, s. 5; De Vries Henry P./Juenger Friedrich K., Limited Liability Contract: The GmbH, Columbia Law Review, C. 64, 1964, s. 867-869; Miller Meredith R., The New York Limited Liability Company Law at Twenty: Past, Present &Future, Touro Law Review, C. 31, Sa. 3, 2015, s. 403; Bachmann Gregor, Introductory Editorial: Renovating the German Private Limited Company - Special Issue on the Reform of the GmbH, German Law Journal, C. 9, Sa. 9, 2008, s. 1064.

¹⁹ Arslanlı, s. 1-2; Arslanlı, Genel Bakış, s. 433.

²⁰ Bkz. Lord Macnaghten in Trevor v. Whitworth 1887 12 App. Cas. 909.

tarafından, aile şirketleri ile limited şirketler arasındaki önemli fark, limited şirket müdürlerinin denetiminin daha kapsamlı olması olarak gösterilmişse de, pek tabii ki yalnızca bu ayırım her somut olayı ayırt etmek için yeterli olmamıştır²¹. Tüm bu tartışmalar sonucunda, 1884 yılında doğan söz konusu şirket tipine ilişkin düzenleme, 20 Nisan 1892 yılında Alman Parlamentosu tarafından yeniden düzenlenerek kanun haline getirilmiştir²². Limited Şirketler Kanunu, (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung-GmbHG*) limited şirketlere yasal bir özgürlük alanı tanımış olmasının yanı sıra, birçok soruyu beraberinde getirmişse de, bu sorular zaman içinde Alman Federal Mahkemesi içtihatlarıyla cevaplanmış, tereddütler giderilmiştir²³. Böylece limited şirketler ticari uygulamada da yayılmaya başlamış ve büyük sermayeli şirketler tarafından da tercih edilmiştir²⁴.

Alman Hukukunda limited şirketler hakkındaki önemli sayılabilecek ilk değişiklik 1980 yılında kabul edilip, 1981 yılında yürürlüğe giren *GmbH-Novelle* ile gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler ile her ne kadar *GmbHG*'nin Avrupa Birliği şirketler hukuku müktesebatına uyum sağlaması amaçlanmışsa da²⁵ tek ortaklı limited şirketin kabul edilmesi ve limited şirkette tek ortak kalmasının bir fesih nedeni olmaktan çıkartılmasının dışında önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir²⁶. Ancak bu modernleşme hareketi son olmamış, 01.11.2008 tarihinde yürürlüğe giren Limited Şirketler Hukukunun Modernizasyonu ve Suiistimallerle Mücadeleye Dair Kanun (*MoMiG*)²⁷ ile ise köklü değişiklikler yapılmıştır²⁸. 2006 yılından beri ertelenen²⁹ bu son değişikliğin asıl amacı, Avrupa Birliği Mahkemesi tarafından Avrupa Birliği Antlaşmasının 43. maddesinde yer alan yerleşme özgürlüğü çerçevesinde verilmiş olan ve aşağıda detaylıca incelediğimiz *Centros* ve *Inspire Art* gibi kararlar sebebiyle Alman limited şirketinin AB üyesi devletlerin limited şirketleri ile rekabet edebilmesini

²¹ **Stohlmeir Thomas**, German Limited Liability- Unlimited Liability of Parent Company, International Business Lawyer, C. 21, Sa. 3, Mart 1993, s. 137.

²² **Arslanlı**, Genel Bakış, s. 433; **Arslanlı**, s. 1; **Tekil**, s. 5; **Çamoğlu**, Cumhuriyet Dönemi, s. 736; **Çamoğlu**, Sınırlı Sorumluluk, s. 499; **İmregün Oğuz**, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, 13. Baskı, İstanbul-2005, s. 498; **Karayalçın**, s. 336; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s. 781; **Alışkan**, s. 6; **Çağa**, s. 581; **Yıldız**, s. 1-2; **Çevik**, s. 2; **Baştug İrfan**, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, "Son Yıllarda Almanya'da Limited Şirketler Hukukundaki Değişiklikler", İzmir 1974, s. 129. E.T. 05.02.2018. <http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/ilk/yilbirsayibir/bastug7.pdf>.

²³ **Bachmann**, s. 1065; **Wirth/Arnold/Greene**, s. 3.

²⁴ **De Vries/Juenger**, s. 867-869.

²⁵ **Çamoğlu (Poroy/Tekinalp)**, 13. Baskı, s. 384.

²⁶ 11.07.1980 tarihinde RGBl. I, s. 836'da yayınlanarak kısaca "*GmbH-Novelle*" olarak ifade edilen Limited Şirketler Kanunu'nu ve Diğer Ticaret Hukuku Hükümlerini Değiştiren Kanun yürürlüğe girmiştir. *Novelle* bir kanunu tümüyle değiştiren değil, kısmen değiştiren veya düzenleyen yeni kanun demektir. *GmbHG*'de yapılan bu değişikliğin sebebi, isminden de anlaşılacağı üzere kanunda yer alan boşlukları doldurmak ve piyasa şartlarına uyarlamaktır. *GmbH-Novelle* ile limited şirketlere ilişkin hükümlerde köklü değişiklikler yapılmışsa da bunların en belirgin olanı tek ortaklı limited şirketin kabul edilmesi ve limited şirkette tek ortak kalmasının bir fesih nedeni olmaktan çıkartılması olmuştur. **Baştug**, s. 132-133. **Tekil**, s. 16; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s. 781; **Alışkan**, s. 10; **Yıldız**, s. 5; **Pulaşlı Hasan**, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt III, 3. Baskı, Ankara 2018, s. 2711.

²⁷ Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen, BGBl. I, Nr. 48, s. 2026 (28.10.2008). Reform süreci için bkz. **Beurskens Michael/Noack Ulrich**, The Reform of German Private Limited Company: Is the GmbH Ready for the 21st Century?, German Law Journal, C. 9, Sa. 9, 2008, s. 1073 vd.

²⁸ **Beurskens/Noack**, s. 1070; **Kortunay**, s. 317-318; **Alışkan**, s. 12; **Şener**, s. 2-3; **Aydoğan Fatih**, Federal Almanya'da Limited Şirketler Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler-Yenilikler, BATİDER, 2009, C. XXV, Sa. 3, s. 391-392; **Pulaşlı**, s. 2712.

²⁹ Reform hareketlerinin ertelenmesine ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Beurskens/Noack**, s. 1072.

sağlamaktır³⁰. Nitekim bu değişikliklerle Almanya, diğer Avrupa ülkelerindeki reform hareketlerine katılmış³¹ ve belirli formaliteler ortadan kaldırılırken³² aynı zamanda rekabetçi ve şüpheli kişiler tarafından kanunun kötüye kullanılmasının da önüne geçmeye çalışmıştır³³. Böylelikle *GmbHG* de, hem mahkeme kararları ile paralel hale getirilmiş hem de diğer AB’ye üye ülke hukuklarında daha kolay kurulabilen limited şirketlerle rekabet edebilir hale gelmiştir³⁴.

Görüldüğü üzere limited şirkete ilişkin hükümlerde, *MoMiG*’e gelene kadar çok kereler³⁵ ancak genellikle Avrupa Topluluğu yönergelerine uyum sağlamak amacıyla değişiklikler yapılmıştır³⁶. Her ne kadar sürekli olarak değişikliğe gidilmişse de bu şirket türünün varlığı son yüzyılda Almanya’da yalnızca iki kere ciddi biçimde sorgulanmıştır. İlk olarak 1930’lu yıllarda Nazilerin güçlendiği dönemde, “Aryan girişimcileri” olarak adlandırılan kişiler, hiçbir şeyin arkasına saklanmamak gerektiğini ileri sürerek, limited şirket kavramının literatürden çıkarılması gerektiğini savunmuş; ancak bu görüş doktrin tarafından kabul görmemiştir. Diğer sorgulama ise, genç hukukçuların da desteklediği limited şirketin anonim şirkete yaklaştırılması ve bu şirket türüne ilişkin hükümlerin dört katına çıkartılması hakkında reform önerisi ile olmuştur. Ne var ki, bu öneriler de rafa kalkmış ve uygulama alanı bulmamıştır³⁷.

Bünyesinde sınırlı sorumluluğu barındırması, kuruluş ve işleyiş açısından ağır şartların bulunmaması hasebiyle limited şirket Alman piyasalarında oldukça rağbet görmüştür. Bu değişiklikler ve sorgulamalar sonucunda ise yerini sağlamlaştırarak, zaman içinde diğer ülkelere de yayılmaya başlamış³⁸ ve bu ülke mevzuatlarında Alman Hukuku örnek alınarak yeni düzenlemeler yapılmıştır³⁹. Bu doğrultuda Almanya’nın en çok taktir edilen “*hukuki ihracatı*”⁴⁰ limited şirket, önce 1901 yılında Portekiz olmak üzere, 1906 yılında Avusturya, 1908 yılında İngiltere, 1925 yılında Fransa, 1935 yılında Belçika, 1936 yılında İsviçre ve 1942 yılında İtalya hukuklarında kanuni bir düzenleme haline getirilmiş ve söz konusu ülke piyasalarında kendine yer

³⁰ Beurskens/Noack, s. 1071; Kortunay, s. 318-320; Aydoğan, s. 391-394; Alişkan, s. 13-14.

³¹ Beurskens/Noack, s. 1090.

³² Eski kanun zamanında kuruluşu 6 ay ilâ 1 yıl süren limited şirket, yeni düzenleme ile birlikte 14 günde dahi kurulabilmesine imkân tanımıştır. Bunun dışında asgari sermaye miktarı da değiştirilerek, sınırlı sorumlu girişimci şirket olarak adlandırılan (*UG-Haftungsbeschränkt*) limited şirket türünün 1 Euro sermaye ile bile kurulabilmesi mümkün hale gelmiştir. Değişiklikler hakkında detaylı bilgi için bkz. Pulaşlı, s. 2715-2716.

³³ Bachmann, s. 1067; Beurskens/Noack, s. 1071; Kortunay, s. 317-318; Aydoğan, s. 391-394; Alişkan, s. 14.

³⁴ Beurskens/Noack, s. 1071; Aydoğan, s. 391; Kortunay, s. 318. *MoMiG*’in içeriğine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Pulaşlı, s. 2712-2715.

³⁵ GmbHG’de, 1950 yılından bu yana toplam otuz kez değişiklik yapılmıştır. Pulaşlı, s. 2711.

³⁶ Beurskens/Noack, s. 1069; Pulaşlı, s. 2711.

³⁷ Bachmann, s. 1065.

³⁸ Bachmann, s. 1064; Gower, s. 52; Arslanlı, s. 1-2; Arslanlı, Genel Bakış, s. 433; Çamoğlu, Cumhuriyet Dönemi, s. 736; İmregün, s. 498; Alişkan, s. 8; Çağa, s. 583-584; De Vries/Juenger, s. 867; Yıldız, s. 3-4; Çevik, s. 62.

³⁹ Arslanlı, s. 2; Arslanlı, Genel Bakış, s. 434; Karayalçın, s. 336; Tekil, s. 5; Çağa, s. 585; Çevik, s. 62; Alişkan, s. 8; Yıldız, s. 3.

⁴⁰ Beurskens/Noack, s. 1070.

bulmaya başlamıştır⁴¹. Her ne kadar bu ülkeler Alman Hukukunu takip etmişlerse de kurulan limited şirket sayısı uzun yıllar Almanya’da varlık gösteren limited şirket sayısına yaklaşamamıştır. Örneğin, 1970 yılında Fransa’da toplam 8.829 limited şirket varken⁴², Almanya’da bu sayı 1972’de 88.000 olarak görülmekte⁴³, hatta 2007 yılında en çok tercih edilen şirket tipi olarak yaklaşık bir milyon adet limited şirketin Alman piyasalarında faaliyet gösterdiği görülmektedir⁴⁴. Nitekim bu sayının 2012 yılı ocak ayında 1.071.980’e ulaştığı belirtilmektedir⁴⁵. Limited şirketin bu başarısının kaynağı ise *Bachmann*’a göre⁴⁶ “önce küçük olanı düşün” (*think small first*) ilkesinin uygulamaya konmasından ileri gelmiştir.

b) İsviçre Hukukunda

İsviçre, limited şirket kavramını hukukuna almakta oldukça geç kalmıştır⁴⁷. Bunun nedeni olarak ise, Alman Hukukunda yeni bir tür olduğu için limited şirkete dair sorunların doğmasının muhtemel oluşu ve bu yeni şirket tipine piyasalarda da kuşku ile yaklaşıyor olması gösterilmiştir⁴⁸. Ancak özellikle küçük ölçekli aile işletmeleri ve karteller için elverişli olması sebebiyle, çevresindeki devletlerde limited şirketin oldukça popüler hale gelmiştir. Uluslararası teamüller gereği, yabancı bir ülkede kurulan limited şirketlerin İsviçre’de tescil edilip faaliyet gösterebilmeleri mümkünken, İsviçre Hukukunda limited şirketin tanınmıyor olması tezat oluşturmuştur. Bu sebeple, İsviçre kendi vatandaşlarına da aynı hakkı tanımış ve nihayet limited şirket kurumu İsviçre Hukukuna iktibas edilmiştir. Bu iktibas 1936 yılında Borçlar Kanununda yapılan revizyon kapsamında gerçekleştirilmiştir⁴⁹. İsviçre, limited şirkete ilişkin hükümleri Almanya’dan iktibas etmekle birlikte, buradaki düzenlemeleri birebir almamış ve özellikle ortakların sorumluluk ve yükümlülükleri açısından limited şirketi sermaye şirketlerinden çok, şahıs şirketlerine yaklaştırmıştır. Bu duruma örnek olarak ise, kollektif ve komandit şirketlerde olduğu gibi, limited şirket ortaklarının da yönetim ve temsil yetkisinin ortaklık sıfatından kaynaklanan hem hak ve hem de bir yükümlülük olması gösterilebilir⁵⁰.

Ancak söz konusu yasalaşma hareketi İsviçre’de rağbet görmeyen limited şirketi

⁴¹ Gower, s. 52; İmregün, s. 498; Çağa, s. 583; De Vries/Juenger, s. 867; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), 13. Bası, s. 383.

⁴² Le Gall J. French Company Law, Londra-1974, s. 185.

⁴³ Wurdinger H., German Company Law, Londra-1975, s. 183.

⁴⁴ Beurskens/Noack, s. 1069.

⁴⁵ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), 13. Bası, s. 384.

⁴⁶ Bachmann, s. 1065.

⁴⁷ Arslanlı, s. 2; Arslanlı, Genel Bakış, s. 434; Çamoğlu, Cumhuriyet Dönemi, s. 736; Aışkan, s. 17; Yıldız, s. 15; Çevik, s. 63; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), 13. Bası, s. 384.

⁴⁸ Çağa, s. 585.

⁴⁹ Arslanlı, Genel Bakış, s. 434; Arslanlı, s. 2; Tekil, s. 26, dn. 38; Çamoğlu, Cumhuriyet Dönemi, s. 737; Yıldız, s. 16; Aışkan, s. 17-18; Çağa, s. 585. Bu revizyon ile birlikte limited şirkete ilişkin düzenlemeler yeni bir kanun şeklinde yürürlüğe girmemiş, Borçlar Kanununa eklenmiştir. Şener, s. 1-2.

⁵⁰ Arslanlı, Genel Bakış, s. 434; Çağa, s. 585; Aışkan, s. 18.

popüler hale getirmeye yetmemiş⁵¹ ve bu durum 1990'lı yıllara kadar devam etmiştir⁵². Ne var ki, 1990'lı yıllara gelindiğinde İsviçre Borçlar Kanununda özellikle anonim şirketlerin kuruluş ve denetim aşamalarını ağırlaştıran değişikliklerden sonra, bu gidişat yön değiştirmiştir. 1990'lı yılların başında İsviçre'de 170.584 adet anonim şirket ve sadece 2.964 adet limited şirket bulunmakta iken, bu sayı 2000'li yıllarda 172.803 anonim şirket, 84.291 adet limited şirket düzeyine ulaşmıştır⁵³.

Bu gelişmelerin ardından, Federal Adalet Bakanlığı tarafından 1995 yılında Prof. Dr. *Peter Böckli*, Prof. Dr. *Peter Forstmoser* ve Prof. Dr. *Jean-Marc Rapp*'ten oluşan bir komisyon kurulmuş ve limited şirket kanunu öntasarısının (*GmbH-Vorentwurf*) hazırlanması için çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 1999 yılında tasarıya son hali verilmiş ve Adalet Bakanlığına sunulmuştur. Adalet Bakanlığı ise bu tasarıyı 2001 yılının aralık ayında Federal Konseye sunmuş ve parlamento tarafından Aralık 2005'te kabul edilmiştir. "Limited Şirket Hukuku ve Anonim, Kooperatif, Ticaret Sicili ve Ticari İşletme Hukukuna İlişkin İntibaklar" (*GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-, Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht*) adı verilen ve 1993 yılından bu yana hazırlıkları süren söz konusu kanun yapılan referandum ile birlikte 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁵⁴. Bu yeni kanunla birlikte limited şirketlere ekonomik olmayan amaçlarla veya tek kişi ortak ile kurulma imkânı tanınmış ve kuruluş aşaması anonim şirkete yakınlaştırılmıştır⁵⁵. Ancak her ne kadar bir sermaye şirketine yakınlaştırılmışsa da limited şirketin kendine has özellikleri muhafaza edilerek "kişisel nitelikli sermaye şirketi" sıfatı sürdürülmüştür⁵⁶.

c) İngiliz Hukukunda

İngiliz Hukukunda ilk olarak 19. yüzyıl ortalarında ortaya çıkan sınırlı sorumluluk ilkesi ve limited şirket kavramı, 1884 yılı öncesinde Birleşik Krallık'ta bilinmemekteydi. 1780-1880 yılları arasında İngiltere'de meydana gelen sanayi devrimi ile birlikte Parlamento birçok şirketin endüstrileşmesine önyak olmuş, bu yolla ülke ekonomisinin kalkınmasını sağlamıştır. Parlamento, şirketleri özellikle tren yolu, kara yolu, kanal ve elektrik alanlarında faaliyet göstermeleri konusunda desteklemiştir. Ancak bu şirketler her ne kadar Büyük Britanya sanayisinin inşasında büyük rol oynamışlarsa da, büyük

⁵¹ İsviçre'de kısıtlı sayıda kurulan bu limited şirketlerin bir kısmını ise yabancıların, özellikle Almanların kurduğu ileri sürülmektedir. *Alışkan*, s. 21.

⁵² *Çamoğlu*, Cumhuriyet Dönemi, s. 744-745; *Karayalçın*, s. 337; *Çevik*, s. 63; *Yıldız*, s. 19-21; *Alışkan*, s. 21-22; *Demirkapı Ertan/Yıldırım Ali Haydar*, İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme, *BATİDER*, C. 24, Sa. 3, s. 436-437.

⁵³ Bu oranlar ve tarihler konusunda detaylı bilgi için bkz. *Şener*, s. 1, dn. 4; *Demirkapı/Yıldırım*, s. 436-437.

⁵⁴ *Tekinalp Ünal*, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişilik Ortaklığın Esasları, 2. Baskı, İstanbul-2011, s. 345-346; *Yıldız*, s. 19-20; *Alışkan*, s. 22, 26; *Pulaşlı*, s. 2707-2708; *Çamoğlu (Poroy/Tekinalp)*, 13. Baskı, s. 384.

⁵⁵ *Tekinalp*, s. 346; *Yıldız*, s. 21; *Alışkan*, s. 28; *Pulaşlı*, s. 2708-2709. İsviçre'deki bu değişikliğin 6102 sayılı TTK'ya da örnek olduğuna ilişkin olarak bkz. *Şener*, s. 2.

⁵⁶ *Pulaşlı*, s. 2708-2709. Değişiklikler ve yeniliklerle ilgili detaylı bilgi için bkz. *Pulaşlı*, s. 2709 vd.

hacimdeki işler için daha uygun olmuşlardır. Zira desteklenen bu alanlar komplike olmasının yanında şirketler için zaman ve büyük maliyet gerektirmiştir⁵⁷.

İngiliz Hukukunda ise, genel kabul aksi yönde olsa da yukarıda da bahsettiğimiz üzere limited şirket kavramının ilk kez İngiliz Hukukunda doğduğunu ileri süren yazarlar vardır. *Private Company* olarak adlandırılan bu şirket türü, İngiltere’de ilk defa 1908 yılında *Companies Act* (Şirketler Kanunu)’de düzenlenmiştir⁵⁸. Bu düzenlemeler uyarınca, kanun ve kanunun ek hükümlerine aykırı olmadığı sürece, ortaklıklara uygulanan eşitlik ve ortak hukuk kurallarının limited şirketlere de uygulanacağı öngörülmüştür⁵⁹. Ancak kişisel sorumluluğun zayıflatıldığını ileri sürerek bu düzenlemeye karşı çıkanlar olmuştur⁶⁰. Karşılarında ise, sanayi devrimine güç sağlamak için gerekli sermaye birikiminin özendirilmesi ve borsaya geniş katılımın teşvik edilmesi amacıyla düzenlemenin destekçileri yer almıştır⁶¹.

Bu yeni düzenlemeler İngiliz piyasalarında beklenenin üstünde bir etki yaratmış, limited şirketler sadece aile şirketleri değil, aynı zamanda orta ölçekli şirketler tarafından da tercih edilmeye başlamıştır⁶². 1992 yılında AT’nin 89/667 Sayılı 12. Yönergesine uyum sağlamak amacıyla yapılan değişiklikler ile birlikte, limited şirketin kurulması sırasında minimum sermaye miktarı aranması uygulamasından vazgeçilmiş ve tek ortakla kurulabilmesi imkânı tanınmıştır⁶³. Bu iki yeni değişiklik İngiliz Hukukunu, Avrupa’da popüler kılmaya yetmiş ve Avrupa’nın tamamında fakat özellikle Almanya’da, limited şirket kurmak için İngiliz Hukukunun tercih edildiği gözlemlenmiştir⁶⁴. Keşfinin üzerinden 100 yılı aşkın süre geçtikten sonra İngiliz hükümeti, ülkede bulunan şirketlerin çoğunun küçük sermayeli olmasına rağmen, kanunun yalnızca büyük sermayeli şirketleri ele alması nedeniyle hukuku ve piyasaları kolaylaştırma kararı almıştır. Bu karar kapsamında 2005 yılında Şirketler Kanunu Reformu yapılmıştır⁶⁵.

d) Avrupa Birliğinde

Avrupa Birliği⁶⁶, şirketler hukukuna yönelik yönergeler yayınlayarak, tüm Avrupa

⁵⁷ **Rajak Harry**, *Company Law, Limited Liability and The Small World of Directors’ Negligence*, 7 *Stud. Int’l Fin. Econ. & Tech. L. C. 7*, 2004-2005, s. 118.

⁵⁸ **Gower**, *Gower’s*, s. 13; **Karayalçın**, s. 336; **Tekil**, s. 26; **Yıldız**, s. 38-39; **Ahşkan**, s. 34; **Çevik**, s. 63.

⁵⁹ **Burdick Francis M.**, *Limited Partnership in America and England*, *Michigan Law Review*, C. 7, Sa. 4, Mayıs 1908, s. 527.

⁶⁰ **Sanguhl Elfriede**, *Rethinking Limited Liability*, *University of Western Sydney Law Review*, C. 11, 2007, s. 129.

⁶¹ **Sanguhl**, s. 127.

⁶² **Gower**, *Gower’s*, s. 13.

⁶³ **Yıldız**, s. 39; **Kortunay**, s. 320-323; **Ahşkan**, s. 37.

⁶⁴ Alman Hukukunda yer alan ve özellikle İngiliz Hukukuna göre nispeten sıkı formaliteler içeren bu düzenlemeler Alman hukuk doktrini tarafından eleştirilmiştir. **Beurskens/Noack**, s. 1071.

⁶⁵ **Bachmann**, s. 1065.

⁶⁶ 7 Şubat 1992 tarihinde, daha öncesinde Avrupa Toplulukları olarak anılan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) anlaşmalarına ilave olarak ortak dış politika, güvenlik ve adalet alanlarında iş birliğini amaçlayan Maastricht (Avrupa Birliği) anlaşması imzalanmış ve bu anlaşmanın 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Avrupa Topluluğu ismi Avrupa Birliği olarak değiştirilmiştir. https://www.ab.gov.tr/_105.html ET. 12.01.2019.

hukuklarının yeknesaklaştırılmasını sağlamaya çalışmaktadır. Nitekim Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran 1957 Roma Anlaşması da bu amaca hizmet eden birçok düzenleme içermektedir⁶⁷. Yukarıda da değindiğimiz üzere, limited şirket Alman kanun koyucusu tarafından oluşturulmuş bir şirket tipidir. Bu sebeple AT, limited şirketin her geçen gün daha fazla ülke hukuku tarafından tanınması üzerine, yönergelerinde⁶⁸ limited şirketlere ilişkin düzenlemelere yer vererek ve pek tabii ki mahkeme kararları ile de bazı kuralların yeknesaklaşmasını sağlamıştır. Bu kararlardan limited şirketlerle ilgili olarak Avrupa'da en çok ses getireni, Avrupa Adalet Divanı'nın⁶⁹, Avrupa Birliği Antlaşması'nın özgürlüğe ilişkin hükümlerini yorumlayarak 1999 yılında verdiği dönüm noktası niteliği taşıyan kararıdır. *Centros*⁷⁰ isimli bu karar uyarınca, Avrupa Birliği'ne üye herhangi bir ülkede yasal olarak ticaretle uğraşan biri, Birlik'teki diğer ülkelerde şirketi ile birlikte işlem yapabilmelidir⁷¹. Böylece AB'ye üye herhangi bir devlet hukukunda şirket kurma aşamasındaki avantajlı hükümlerden yararlanarak limited şirket kuran kişiler, diledikleri üye devlette şirket olarak tanınarak faaliyette bulunabilir hale gelmiştir⁷². Ancak bu karar, başta Almanya olmak üzere tüm Avrupa ülkelerinde şok etkisi yaratmış ve doktrin tarafından reddedilmiştir. Bu karşı çıkışın asıl nedeni ise, limited şirketin ticaret hayatını geliştiren, kolay kurulabilen ve şeffaf bir şirket türü olmasına rağmen, birçok devlet hukukunda kuruluş aşamasında minimum bir sermaye miktarının aranıyor olmasıdır. Tüm bu tepkilere rağmen Adalet Divanı kararından vazgeçmemiş ve tepkiler çoğalmıştır⁷³. İlk olarak Alman hukukçular Avrupa Birliği Ortaklıklar Hukuku Direktifinde anonim şirketlerin uzantısı olarak, limited şirketlere de kuruluş aşamasında minimum sermaye miktarı şartının getirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu öneri Birlik'te tartışılmış ve özellikle İngiltere ve İrlanda'dan kesin ret kararı gelmesi üzerine Alman hükümeti, ters yönde hareket etmek yerine, limited şirketi anonim şirkete karşı ciddi bir rakip haline getirme kararı almıştır. Anglo-Sakson ve Kıta Avrupası hukuk sistemlerinin birbirlerinden farklı hukuk anlayışlarına sahip olması ise, oluşan bu görüş ayrılıklarının ana sebebi olarak gösterilmiştir⁷⁴.

Avrupa Adalet Divanı ise bu konuda önemli kararlar vermeye devam etmiştir. Bunlardan biri de 30.09.2003 tarihinde verdiği "*Inspire Art*" kararıdır⁷⁵. Karara konu olan olayda, bir Hollanda vatandaşı İngiltere'de Inspire Art ünvanlı bir şirket kurmuş ve çok zaman geçmeden Amsterdam'da bir şube açmıştır. Amsterdam Ticaret Odası, şirketin İngiltere'de faaliyet göstermediğini, aksine tüm işlemlerini Hollanda'dan

⁶⁷ Yıldız, s. 24; Ahişkan, s. 46.

⁶⁸ Bunlardan limited şirkete ilişkin en önemlileri 21 Aralık 1989 tarih ve 89/666/AET sayılı 11. Yönerge ve 89/667/AET sayılı 12. Yönerge'dir. Detaylı bilgi için bkz. Ahişkan, s. 52 vd.

⁶⁹ European Court of Justice/Europaeischer Gerichtshof.

⁷⁰ Case C-212/97, Centros Ltd. v. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen, [1999] ECR. I-1459.

⁷¹ Bachmann, s. 1066.

⁷² Kortunay, s. 319.

⁷³ Bachmann, s. 1066.

⁷⁴ Bachmann, s. 1066-1067.

⁷⁵ ECJ Case C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd. [2003] ECR I-10155.

yürüttüğünü iddia ederek, Hollanda Hukukunda limited şirketin kurulabilmesi için aranan şartların yerine getirilmesi gerektiği iddiası ile şirkete karşı dava açmıştır. Davalı şirket ise, bu durumun Avrupa Birliği Anayasası madde 43 ve devamındaki yerleşme özgürlüğü ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür ve mahkeme ön karar vermesi için davayı Avrupa Adalet Divanı'na göndermiştir. Divan kararında, AB üyesi bir devlette açılmış olan şirketin yine AB üyesi başka bir devlette faaliyette bulunması veya şube açmasının engellenmesinin ya da o ülke hukukunda aranan şartları sağlamaya zorlanmasının yerleşim özgürlüğüne aykırı olduğuna karar vermiştir⁷⁶.

Bu kararlar sonucunda ise Avrupa Birliği üyesi devletler, kendi hukuklarında limited şirket kurma aşamasını kolaylaştırarak, bu iş için en çok tercih edilen devlet olma amacını gütmeye başlamışlardır. Uygulamada özellikle limited şirket kuruluş aşamasında asgari sermaye varlığı gözetmeyen ve bir ilâ dört gün içerisinde kuruluş işlemlerinin tamamlanmasına imkân tanıyan İngiliz Hukuku tercih edilmeye başlanmıştır⁷⁷. Bu durum Alman Hukukunu da etkilemiş, içtihadın ortaya çıktığı tarihten itibaren bir yıl içinde yaklaşık 16.000 adet limited şirket İngiliz Hukukuna bağlı olarak kurulmuş ve Almanya'da faaliyet göstermeye başlamıştır⁷⁸.

3. Amerikan Hukukunda Limited Şirket Kavramı

Limited şirket kavramı, neredeyse tüm Avrupa ülkelerinde kabul edildikten sonra Amerikan Hukukuna, 1977 yılında Wyoming eyaletinde devletin büyük bir petrol firması için gerçekleştirdiği kanunlaştırma hareketi⁷⁹ ile girmiştir⁸⁰.

Amerika'da 1970'li yılların başında limited şirketin yasal bir düzenleme boyutuna ulaşmasının sebebi, uluslararası petrol ve gaz araştırmalarında bulunan Hamilton Brothers Oil Company'dir. Şirket, 1960'ların sonlarından itibaren, başta Panama sınırları olmak üzere birçok yabancı limited şirketleri kullanarak uluslararası petrol ve gaz araştırmalarına katılmaktaydı. O tarihte Birleşik Devletlerin aksine, Panama, limited şirket ortaklarının sınırlı sorumluluklarını ve vergilendirmelerini güvence altına alıyordu⁸¹. Ancak daha sonra Hamilton Brothers Oil Company, benzer bir hukukî yapılanmanın bulunmamasının çeşitli idarî sorunları beraberinde

⁷⁶ Kortunay, s. 320.

⁷⁷ Beurskens/Noack, s. 1071.

⁷⁸ Kortunay, s. 320, dn. 9- s. 321, dn. 12; Aydoğan, s. 394.

⁷⁹ Wyo. Stat. §§ 17-15-101 to 136 (1989).

⁸⁰ Bu sırada Avrupa'da limited şirketin iki önemli temsilcisi bulunmaktadır. Bunlar; Almanya ve Fransa'dır. Amerikan hukuk doktrini Alman limited şirketi *GmbH*'den ziyade Fransız limited şirketi *Société à responsabilité limitée*'ye ilgi göstermiştir. Buna rağmen limited şirkete ilişkin vakalarda ise Alman yargı kararlarından yararlanılmıştır. Bu noktada limited şirketin ilk kez Alman iç hukukunda kabul edilmiş olması ve Almanlar tarafından limited şirketin bir "karşılıştırmalı hukuk zaferi" olarak adlandırılmasına rağmen Fransız Hukukunun benimsenmesi oldukça şaşırtıcıdır. **De Vries/Juenger**, s. 866, dn. 2-867; **Moisan Matthew J.**, A Look At The Publication Requirement in New York Limited Liability Company Law, *Touro Law Review*, C. 31, Sa. 3, 2015, s. 466.

⁸¹ **Hamill Susan Pace**, The Origins Behind the Limited Liability Company, *Ohio State Law Journal*, C. 59, Sa. 5, 1998, s. 1463.

getirebileceği sebebiyle, Birleşik Devletler’de bir limited şirket kurmak istemiştir. Bu doğrultuda şirket temsilcileri 8 Nisan 1975 tarihinde Alaska Devlet Yasama Komitesini ilk yerli limited şirketler tüzüğünü yürürlüğe koymaya ikna etmeye çalışmış; ancak yapılan siyasi girişimlerle bu teklif başarısızlıkla sonuçlanmıştır⁸². Alaska’daki başarısız yasal çabadan kısa bir süre sonra, Hamilton Brothers Oil Company’nin danışmanları Wyoming’e benzer bir limited şirketler kanununu önerisi sunmuş ve Kanun 4 Mart 1977’de Alaska’daki gibi bir mücadele olmadan yürürlüğe girmiştir⁸³. Hamilton Brothers Oil Company’nin Alaska ve Wyoming gibi nispeten küçük eyaletleri tercih etmesinin nedeni ise, bu eyaletlerin yasama organının daha kolay ve hızlı çalışması değil, siyasi duruş olarak küçük üreticileri daha fazla desteklemeleridir. Zira Oklahoma ve Louisiana gibi diğer eyaletlerde de yasama organı hızlı çalışmasına rağmen, bu eyaletlerin daha büyük petrol üreticilerine destek verdikleri görülmektedir⁸⁴.

Wyoming’in getirdiği bu yeniliği 1982 yılında hukukuna geçirerek özel sermayeyi devlete çekmeye çalışan Florida takip etmiştir⁸⁵. Ancak *IRS* (İç Gelirler İdaresi)’nin limited şirketi bir ortaklık olarak sınıflandırıp sınıflandırmayacağı konusundaki belirsizlik nedeniyle kanunlaşma süreci yavaşlamıştır⁸⁶. Hal böyle olunca, yeni hiçbir eyalet özellikle vergilendirme noktasında belirsizlik oluşturan bu yeni şirket türünü hukukuna geçirmek istememiş ve mahkemeler sınırlı sorumlu olan ortaklar hakkında ne yapacakları ve nasıl karar vermelerinin gerektiği hususunda kararsızlıklar yaşamıştır. Buna karşın, 2 Eylül 1988 yılında *IRS* limited şirketlerin bir şirket gibi sınıflandırılmasına izin vererek, onu tüm vergi mükelleflerinin güvenilebileceği bir kanun haline getiren Hasılat Raporu’nu yayınlamıştır⁸⁷. *IRS*’nin bu kararından sonra⁸⁸, limited şirketin özellikle vergi ile işleyiş anlamında sağladığı esneklik ve avantajlar doktrinde yer bulmaya⁸⁹ ve eyaletler yavaş ve ihtiyatlı bir şekilde limited şirketlerin kurulmasına izin veren kanunları yürürlüğe koymaya başlamıştır. 1990 yılında kadar Colorado ve Kansas⁹⁰, 1991 yılında ise yalnızca Texas, Utah, Virginia

⁸² Hamill, s. 1464; Hamill, Susan Pace, The Limited Liability Company: A Possible Choice For Doing Business?, U. FLA. Law Review, C. 41, Sa. 4, 1989, s. 772; Carney William J., Limited Liability Companies: Origins and Antecedents, University of Colorado Law Review, C. 66, Sa. 4, 1995, s. 857.

⁸³ Hamilton Brothers Oil Company’ye danışmanlık yapan avukatlar ve muhasebeciler, bir lobi oluşturarak ortak hareket etmelerine rağmen, neredeyse hiç büyük ve güçlü bir grup değillerdi. Bu sebeple, Wyoming’te başarılı olmalarının sırrı olarak, örgütlü bir muhalefetle karşılaşmamış olmaları gösterilmektedir. Hamill, s. 1465-1466; Carney, s. 857.

⁸⁴ Farber Daniel A./Frickey Philip P., Law and Public Choice- A Critical Introduction, Chicago-1991, s. 141-42, 146

⁸⁵ Rodriguez Joseph A., Wyoming Limited Liability Companies: Limited Liability and Taxation Concerns in Other Jurisdictions, Land & Water Law Review, C. 27, Sa. 2, 1992, s. 539, 545-46; Geu Thomas Earl, Understanding the Limited Liability Company: A Basic Comparative Primer (Part One), South Dakota Law Review, C. 37, 1992, s. 49. Ne var ki Florida’da iki yıl içinde sadece iki adet limited şirket kurulmuştur. Carney, s. 858.

⁸⁶ Geu, s. 45.

⁸⁷ Rev. Rul. 88-76, 1988-2 C.B. 361 (1988). Carney, s. 858.

⁸⁸ Her ne kadar *IRS* tarafından tanınmış olsa da, limited şirketler eyalet hukukları tarafından oluşturulmuşlardır. Hamill, s. 1476.

⁸⁹ Hamill, Possible Choice, s. 721; Schorr Brian L., Limited Liability Companies: Features and Uses, The C.P.A. Journal, Aralık-1992, s. 26.

⁹⁰ KAN. STAT. ANN. §§ 17-7601 to 7651 (Supp. 1990); COLO. REV. STAT. §§ 7-80-101 to 913 (Supp. 1991).

ve Nevada⁹¹ limited şirketi kabul ederek kanunlaştırmıştır⁹². 1991 yılı sonunda Amerika'da yaklaşık 1700 adet limited şirket kurulmuş ve hatasız olarak işlemeye başlamıştır. Bu sırada *ABA* (Amerikan Barolar Birliği) iki alt komite atayarak bu yeni şirket türünün araştırılmasına karar vermiştir. Bu alt komitelerden biri ülke genelinde uygulanabilecek bir tek tip kanun tasarısı hazırlamaya koyulmuştur⁹³. Bu gelişmelerin ardından, 1992 ilâ 1996 yılları arasında limited şirket Amerika genelinde popülaritesini %2300 oranında arttırarak birçok işletme için tercih edilen bir alternatif haline gelmiştir⁹⁴. 1992 yılında Delaware'in de içinde bulunduğu 10 yeni eyalet daha limited şirketi tanımıştır. 1993 yılında ise, tam on sekiz yeni eyalet limited şirketi kanun ile düzenlemiş ve böylece toplamda otuz altı eyaletin mevzuatına limited şirketler dahil olmuştur. 1994 yılının sonunda, New York⁹⁵ ve California da dahil olmak üzere, on iki yeni eyalet limited şirketin kurulmasına izin veren kanunu yürürlüğe koymuştur⁹⁶. 1996 yılının sonunda geriye kalan son üç eyaletin kabulü ile de 50 eyaletin tamamı ve District of Columbia, limited şirketleri tanıyan kanunları kabul etmiş ve kurulması, işleyişi ve sona ermesini kapsayan kanuni çerçeve oluşturmuştur⁹⁷.

Amerika'da limited şirket kavramının bu kadar geç kabul edilmesinin en önemli nedeni olarak, tüm şirketleri tek çatı altında toplama gayesi gösterilmektedir. Zira Amerikan Hukukunda anonim şirkete ilişkin hükümler, Alman Hukukunda olduğu gibi sadece büyük ölçekli şirketler için değil, aynı zamanda küçük ölçekli şirketler için de tasarlanmıştır⁹⁸. Ancak hükümetin bu amacı uygulamada aynı etkiyi doğurmamış⁹⁹, 1992 yılında Amerika genelinde 1991 yılının 4 katı kadar, yaklaşık 7000 adet limited şirket faaliyet göstermiştir. 1993'te 23.000 olan limited şirket sayısı 1994'te 64.000'e ve 1999'da tam 589.403'e yükselerek ülke çapında olağanüstü bir ivme kaydetmiştir¹⁰⁰. Bu ivme 2000'li yıllarda da devam etmiş, 2000-2001 döneminde yeni 47.000 adet limited şirket kurulmuştur¹⁰¹. Limited şirketin bu başarısının temelinde ise, Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin vergi sisteminde

⁹¹ VA. CODE ANN. §§ 13.1-1000 to 1069 (Supp. 1991); Texas Limited Liability Company Act, 1991 Tex. Sess. Law Serv. ch. 217; Nevada Limited Liability Company Act, ch. 442, 1991 Nev. Stat. 274; UTAH CODE ANN. §§ 48-2b-101 to 156 (Supp. 1991).

⁹² Hamill, s. 1470; Geu, s. 45.

⁹³ Hamill, Possible Choice, s. 771; Hamill, s. 1470.

⁹⁴ Moll Douglas K., Minority Oppression & the Limited Liability Company: Learning (Or Not) from Close Corporation History, Wake Forest Law Review, C. 40, 2005, s. 886.

⁹⁵ Miller, s. 403; Moisan, s. 467.

⁹⁶ 1994 yılında limited şirketi kabul ederek, kanunlaştıran eyaletlerden biri ise bu tasarı hareketinin ilk kez başladığı Alaska olmuştur.

⁹⁷ Hamill, s. 1475-76.

⁹⁸ Beurskens/Noack, s.1070.

⁹⁹ Bachmann, s. 1065.

¹⁰⁰ Hamill, s. 1477; Moll, s. 886, dn. 10. Yapılan araştırmalarda yeni kurulan limited şirketlerin yaklaşık %26'sını mühendislik ve yönetim şirketlerinin, %19'unu gayrimenkul işletmelerinin, %12'sini inşaat ve %9'unu yatırım şirketlerinin oluşturduğunu gözlemlemiştirler. Moll, s. 886, dn. 11.

¹⁰¹ Moll, s. 886, dn. 10.

yatan çarpıklıklara tepki verilmesinin yattığı ifade edilmektedir. Bu sebeple, limited şirketin ticarî ve hukukî hayatta kabul edilmesi, vergilendirme ile ilgili eski sorunlara da yeni bir çözüm getirmiştir¹⁰².

4. Türk Hukukunda Limited Şirket Kavramı

Türk Hukukunda ilk kez 1926 tarihinde yürürlüğe giren Ticaret Kanununda yer alan limited şirket kavramı 503 ilâ 516. maddeler arasında düzenlenmiştir¹⁰³. Düzenlemenin kaynağını ise, birçok ülke hukukuna göre geç bir tarihte, 1925 yılında Alsas-Loren'in ülkeye katılmasıyla birlikte¹⁰⁴, oradaki limited şirketlere ilişkin düzenleme yapmak zorunda kalan Fransız Hukuku oluşturmaktadır¹⁰⁵. Doktrin bu düzenlemelere, Türk Hukukundan yalnızca bir sene önce limited şirketin doğduğu Alman Hukukundan kanun iktisap etmiş olan Fransız Hukukunun mehoz olarak belirlenmesi sebebiyle karşı çıkmış ve bu on dört maddenin ticarî ve hukukî ihtiyaçları karşılamaktan uzak oluşu sebebiyle eleştirel yaklaşmıştır¹⁰⁶.

Yukarıda da değindiğimiz üzere Avrupa Birliğine üye devletlerde kurulan limited şirketlerin İsviçre'de şube açabiliyor olmaları fakat İsviçre'de herhangi bir kanuni düzenleme olmadığı için aynı hakkın İsviçre vatandaşlarına ait olmaması sebebiyle, küçük çaplı teşebbüsler için daha elverişli olan limited şirket, 1936 yılında İsviçre Borçlar Kanunu'nda yapılan revizyonla birlikte yasal bir boyut kazanmıştır¹⁰⁷. *GmbHG* İsviçre Hukukunda yapılan bu düzenlemelerin mehozı olmasına rağmen, burada limited şirketin şahsi niteliği daha ağır basmaktadır¹⁰⁸. Türk Hukukunda ise, ilgili hükümlerin mehozının Fransız Hukuku kabul edilmesi karşısında doktrinin tutumu ve kısıtlı sayıdaki düzenlemelerin uygulamada yetersiz kaldığı gerekçeleriyle 1956 yılında ilgili hükümlerde değişikliğe gidilerek¹⁰⁹, mehoz kanun olarak İsviçre Borçlar Kanunu kabul edilmiştir¹¹⁰. 1956 tarihli Ticaret Kanununun Gerekçesi uyarınca, Fransız Şirketler Kanunu'nun ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalması ve İsviçre Borçlar Kanununun da Türk Özel Hukukunda önemli bir yerinin olması sebebiyle İsviçre Borçlar Kanununun 772 ilâ 827 aralığındaki hükümleri hukukumuza iktibas edilmiştir. Bu iktibas sırasında, mehoz Kanun hükümleri aynen Türk

¹⁰² Hamill, s. 1460-1461.

¹⁰³ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 869; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), 13. Bası, s. 384; Tekil, s. 22; Çamoğlu, Cumhuriyet Dönemi, s. 736; Çevik, s. 63; Yıldız, s. 45; Alışkan, s. 63, Akıncı, E., s. 9.

¹⁰⁴ İmregün, s. 498.

¹⁰⁵ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 870; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), 13. Bası, s. 384; Arslanlı, s. 2; Arslanlı, Genel Bakış, s. 434; Karayalçın, s. 338; Çamoğlu, Cumhuriyet Dönemi, s. 737; Alışkan, s. 63; Tekil, s. 21; Çağa, s. 583; Yıldız, s. 46, Akıncı, E., s. 9.

¹⁰⁶ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 870; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), 13. Bası, s. 384; Alışkan, s. 66-67; Akıncı, E., s. 9.

¹⁰⁷ Akıncı, E., s. 10.

¹⁰⁸ Arslanlı, Genel Bakış 434-436; Arslanlı s. 2-3; Çağa, s. 585; Alışkan, s. 18; Yıldız, s. 16; Akıncı, E., s. 10.

¹⁰⁹ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 870; Arslanlı, s. 2.

¹¹⁰ Arslanlı, s. 2-3; Arslanlı, Genel Bakış, s. 434-436; Çamoğlu, Cumhuriyet Dönemi, s. 738; Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 870; İmregün, s. 498; Tekinalp, s. 345; Alışkan, s. 67; Karayalçın, s. 339; Yıldız, s. 48-49; Akıncı, E., s. 10.

Hukukuna geçirilmemiş, özellikle ortakların sorumluluklarına ilişkin farklı bir sistem¹¹¹ kabul edilmiştir¹¹². Ne var ki, bu yeni düzenlemeler de doktrin tarafından tamamen onaylanmamış, limited şirketin ilk olarak Almanya’da ortaya çıkarak küresel boyutlara ulaştığı bilindiği halde, Almanya yerine niçin Fransa ve İsviçre’nin mehzaz kanun olarak kabul edildiği hususundaki eleştiriler varlığını sürdürmüştür¹¹³.

Limited şirket, 6762 sayılı TTK döneminde şirket esas sözleşmesinde asgari miktarda sermaye gösterme zorunluluğunun bulunması ve ortakların sorumluluklarının sınırlı olması sebebiyle anonim şirkete¹¹⁴, şirketin yönetim biçimi bakımından ise kollektif şirkete benzediğinden¹¹⁵ doktrinde karma yapılı bir şirket olarak nitelendirilmiştir¹¹⁶. 2012 yılında yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte ise, limited şirket yeni bir görünüm kazanarak anonim şirkete yaklaşmış ve TTK m. 124 kapsamında sermaye şirketi olarak düzenlenmiştir. Bu yeni düzenleme ile, her ne kadar limited şirketin melez karakteri devam ediyor olsa da, bu türe ilişkin en temel ilke olan her ortağın şirket yönetim ve temsiline dair mesuliyetini ifade eden “özden organ ilkesi” kaldırılmış ve böylece, limited şirket kollektif şirkete benzer niteliklerinden uzaklaşmıştır¹¹⁷. Bu nedenle de doktrinde “küçük anonim şirket” olarak adlandırılmıştır¹¹⁸.

Görüldüğü üzere 6762 sayılı Kanunda yer alan limited şirkete ilişkin düzenlemeler 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile köklü değişikliklere uğramıştır. İsviçre Borçlar Kanunu ve Avrupa Birliği’nin şirketler hukukuna ilişkin yönergelerine uygun olarak hazırlanan bu yeni düzenlemeler¹¹⁹ ile amaçlanan, Gerekece uyarınca, “*ileriki yıllarda, çeşitli sebeplerle, özellikle asgari sermayenin yüksekliği sebebiyle girişimcilerin anonim şirket yerine limited şirket kurmaya daha fazla yönelenecek olmaları dolayısıyla bu şirketi biraz daha sermaye şirketine yaklaştırmak*”tır¹²⁰. Bu doğrultuda, 6762 sayılı TTK’da limited şirketlere ilişkin elli dört madde bulunuyorken, 6102 sayılı TTK ile bu kapsam genişletilmiş ve bu sayı yetmiş ikiye (TTK m. 573-644) yükselmiştir. Doğumundan bu yana çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından tercih edilen limited şirket, söz konusu değişiklikler ile birlikte Türkiye’de en çok tercih

¹¹¹ İsviçre Borçlar Kanununda ortaklar diğer ortakların ödemedikleri esas sermaye borçlarından müteselsilen sorumlulardan, Türk Hukukunda ortakların yalnızca kendi taahhüt ettikleri sermaye miktarı kadar sorumlu oldukları görülmektedir. Akıncı, E., s. 10, dn. 16.

¹¹² Arslanlı, s. 2; Çağa, s. 583; Çamoğlu, Sınırlı Sorumluluk, s. 499 vd.; Karayalçın, s. 339.

¹¹³ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 870; Arslanlı, s.3; Arslanlı, Genel Bakış, s. 435; Karayalçın, s. 339; Alışkan, s. 69; Çamoğlu, Cumhuriyet Dönemi, s. 739; Çağa, s. 583; Yıldız, s. 49, dn. 136; Akıncı, E., s. 11.

¹¹⁴ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 870-871; Arslanlı, s.3; Arslanlı, Genel Bakış, s. 436.

¹¹⁵ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 871; Arslanlı, s.3; Arslanlı, Genel Bakış, s. 434; Çağa, s. 585; Alışkan, s. 19.

¹¹⁶ Arslanlı, s.11; Arslanlı, Genel Bakış, s. 448; Alışkan, s. 76; Yıldız, s. 55; Çağa, s. 586-587; Çevik, s. 66-67; Akıncı, E., s. 11.

¹¹⁷ Alışkan, s. 84; Pulaşlı, s. 2717; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 386-387.

¹¹⁸ Alışkan, s. 84; Bahtiyar Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul 2017, s. 408-409.

¹¹⁹ Tekinalp, s. 345; Akıncı, E., s. 12.

¹²⁰ 6102 Sayılı TTK Gerekeşi, s. 378. Yıldız ve Alışkan gerekçede yer alan bu ifadelerin Türkiye açısından gerçeği yansıtmadığını, ancak İsviçre Borçlar Kanunu revizyonu gerekçeşi olabileceğini ileri sürmektedirler. Yıldız, s. 52-53; Alışkan, s. 85; Bahtiyar, s. 407.

edilen ticaret şirketi haline gelmiştir¹²¹. Nitekim 2018 yılı Ağustos ayı itibarı ile Türkiye’de bulunan 1.874.420 adet ticaret şirketinin 779.059 adeti limited şirkettir¹²².

Sonuç

Günümüz hukuk sistemleri incelendiğinde bu yapay türün, uygulamada doğarak gelişen şirket türlerinden daha çok tercih edildiği görülmektedir. Almanya’da sömürgelerle yapılan ticaretin gelişmesi ve kolaylaşması amacıyla kanun koyucu tarafından oluşturulmuştur. Daha sonra, uygulamadan gelen yoğun ilgi ve talep doğrultusunda limited şirkete ilişkin özel bir kanun (*GmbHG*) hazırlanmış ve zaman içinde bu rağbet küresel bir boyuta ulaşmıştır. Limited şirkete olan bu rağbetin esas sebebinin ekonomik olduğu aşikardır. Sermaye şirketlerine ve özellikle anonim şirkete yakın olmasının yanı sıra, vergilendirme ve sermaye açısından avantajlara sahip olması, küçük ve orta ölçekli işletmelerin limited şirkete olan sempatisini arttırmıştır. Bu hızlı ivmenin kazanılmasında Avrupa Birliği yönergeleri ve Avrupa Adalet Divanı kararlarının katkısı da büyüktür. Amerikan Hukukunun da dahliyle birlikte limited şirket evrensel mevzuatın ve uygulamanın vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
AT	Avrupa Topluluğu
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
dn.	Dipnot
ET.	Erişim Tarihi
GmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
m.	Madde
s.	Sayfa
Sa.	Sayı
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TTK	6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	Ve devamı

¹²¹ 2016 yılında kurulan toplam 105.692 adet şirketin 51.453 adetini limited şirketler oluşturmaktadır. TOBB 73. Genel Kurul Ekonomik Rapor, Ankara-2016. E.T. 06.02.2018. <https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2017/73GKEkonomikRapor.pdf>

¹²² Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2018 Ayı Veri Bülteni, s. 9. <https://ticaret.gov.tr/data/5b8d755f13b876125c08b338/c5422e8588b3880950888b2aa8161471.pdf> E.T. 28.12.2018

Kaynakça/References

- AKINCI ELİF**, Limited Şirketlerde Müdürün Azli, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017. (Akıncı, E.)
- AKINCI ŞAHİN**, Roma Hukuku Dersleri, 11. Bası, Konya 2017. (Akıncı)
- AKINCI ŞAHİN**, Roma Hukuku'nda Şirket (Societas) Akdi ve Bunun Türk Hukuku'na Etkisi, SÜHFD, Prof. Dr. M. Şakir Berki'ye Armağan, C. 5, Sa. 1-2, Ocak 1996, s. 137-151. (Akıncı, Societas)
- ALİŞKAN MURAT**, Limited Şirket-Tarihçe Niteliği, İstanbul 2013.
- ARSLANLI HALİL** Ticaret Kanunu Şerhi, Limited Şirketler Birinci Kısım (Madde 503-517), İstanbul 1962.
- ARSLANLI HALİL**, Limited Şirketler Hukukuna Genel Bir Bakış, BATİDER, C. 1, Sa. 4, 1962, s. 433-464. (Genel Bakış)
- AYDOĞAN FATİH**, Federal Almanya'da Limited Şirketler Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler-Yenilikler, BATİDER, C. XXV, Sa. 3, 2009, s. 391-421.
- BACHMANN GREGOR**, Introductory Editorial: Renovating the German Private Limited Company- Special Issue on the Reform of the GmbH, German Law Journal, C. 9, Sa. 9, 2008, s. 1063-1069.
- BAHTİYAR MEHMET**, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul 2017.
- BAŞTUĞ İRFAN**, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, "Son Yıllarda Almanya'da Limited Şirketler Hukukundaki Değişiklikler", İzmir 1974. E.T. 05.02.2018 <http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/ilk/yilbirsayibir/bastug7.pdf>.
- BEURSKENS MICHAEL/NOACK ULRICH**, The Reform of German Private Limited Company: Is the GmbH Ready for the 21st Century?, German Law Journal, C. 9, Sa. 9, 2008, s. 1069-1107.
- BURDICK FRANCIS M.**, Limited Partnership in America and England, Michigan Law Review, C. 7, Sa. 4, Mayıs 1908, s. 525-532.
- CARNEY WILLIAM J.**, Limited Liability Companies: Origins and Antecedents, University of Colorado Law Review, C. 66, Sa. 4, 1995, s. 855-880.
- ÇAĞA BARBAROS**, Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri, BATİDER, C. VII, Sa. 3, 1973, s. 581-602.
- ÇAMOĞLU ERSİN**, İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri, İÜHF, Cilt 1-4, 1973, s. 499-519. (Sınırlı Sorumluluk)
- ÇAMOĞLU ERSİN**, Cumhuriyet Döneminde Limited Ortaklıklarda Gelişmeler, İÜHF 50. Yıl Armağanı Cumhuriyet Döneminde Hukuku, İstanbul 1973, s. 735-755. (Cumhuriyet Dönemi)
- ÇEVİK ORHAN NURİ**, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 4. Bası, Ankara-2003.
- DE VRIES HENRY P./JUENGER FRIEDRICH K.**, Limited Liability Contract: The GmbH, Columbia Law Review, C. 64, 1964, s. 866-886.
- DEMİRKAPI ERTAN/YILDIRIM ALİ HAYDAR**, İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme, BATİDER, C. 24, Sa. 3, s. 435-466.
- FARBER DANIEL A./FRICKEY PHILIP P.**, Law and Public Choice- A Critical Introduction, Chicago 1991.

- GEU THOMAS EARL**, Understanding the Limited Liability Company: A Basic Comparative Primer (Part One), South Dakota Law Review, C. 37, 1992, s. 44-96.
- GOWER L. C. B.**, The Principles of Modern Company Law, 3rd Edition, Londra 1969.
- GOWER L. C. B./ CRONIN J. B./ EEAASON A. J./LORD WEDDERBURN of CHARLTON**, Gower's Principles of Modern Company Law, 4th Edition, Londra 1979. (Gower's)
- GUERRA MEDICI**, Limited Liability in Mediterranean Trade from the 12th to the 15th Century, in Orhniyal, Tony (ed), Limited Liability and the Corporation, London and Canberra: Croom Helm, 1982.
- HAMILL SUSAN P.**, The Origins Behind the Limited Liability Company, Ohio State Law Journal, C. 59, Sa. 5, 1998, s. 1459-1522.
- HAMILL SUSAN P.**, The Limited Liability Company: A Possible Choice for Doing Business?, U. FLA. L. Review, C. 41, Sa. 4, 1989, s. 721-772. (Possible Choice)
- İMREGÜN OĞUZ**, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, 13. Baskı, İstanbul 2005.
- KARADENİZ ÇELEBİCAN ÖZCAN**, Roma Hukuku, Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış 15. Baskı, Ankara 2012.
- KARAYALÇIN YAŞAR**, Ticaret Hukuku II, Şirketler Hukuku, 2. Basım, Ankara 1973.
- KORTUNAY AYHAN**, Alman Limited Şirketler Hukukunda Gelişmeler ve Türk Hukukuna Yönelik Bazı Tespitler, BATİDER, 2009, Cilt XXV, Sayı 3, s. 317-344.
- KÜÇÜK EŞREF**, Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Durumu, Ankara 2006.
- LE GALL J.**, French Company Law, Londra 1974.
- MILLER MEREDITH R.**, The New York Limited Liability Company Law at Twenty: Past, Present & Future, Touro Law Review, C. 31, Sa. 3, 2015, s. 403-410.
- MOISAN MATTHEW J.**, A Look At The Publication Requirement in New York Limited Liability Company Law, Touro Law Review, C. 31, Sa. 3, 2015, s. 465-476.
- MOLL DOUGLAS K.**, Minority Oppression & the Limited Liability Company: Learning (Or Not) from Close Corporation History, Wake Forest Law Review, C. 40, 2005, s. 883-976.
- TEKİL FAHİMAN**, Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1978.
- POROY REHA/TEKİNALP ÜNAL/ÇAMOĞLU ERSİN**, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Basım, İstanbul 2005. (10. Bası)
- POROY REHA/TEKİNALP ÜNAL/ÇAMOĞLU ERSİN**, Ortaklıklar Hukuku, Cilt II, Yeniden Yazılmış 13. Basım, İstanbul 2017. (13. Bası)
- PULAŞLI HASAN**, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt III, 3. Bası, Ankara 2018.
- RAJAK HARRY**, Company Law, Limited Liability and The Small World of Directors' Negligence, Stud. Int'l Fin. Econ. & Tech. Law, C. 7, 2004-2005, s. 117-142.
- RODRIQUEZ JOSEPH A.**, Wyoming Limited Liability Companies: Limited Liability and Taxation Concerns in Other Jurisdictions, Land and Water Law Review, C. 27, Sa. 2, 1992, s. 539-562.
- SANGKUHLELFRIEDE**, Rethinking Limited Liability, University of Western Sydney Law Review, C. 11, 2007, s. 124-145.
- SCHORR BRIAN L.**, Limited Liability Companies: Features and Uses, The C.P.A. Journal, Aralık 1992.

STOHLMEIR THOMAS, German Limited Liability- Unlimited Liability of Parent Company, International Business Lawyer, C. 21, Sa. 3, Mart 1993, s. 135-137.

ŞENER ORUÇ HAMİ, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2017.

TEKİNALP ÜNAL, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişilik Ortaklığın Esasları, 2. Baskı, İstanbul 2011.

UMUR ZİYA, Roma Hukuku Ders Notları, İstanbul 1987.

WIRTH GERHARD/ARNOLD MICHAEL/GREENE MARK, Corporate Law in Germany, German Law Accessible, Münih 2004.

WURDINGER H., German Company Law, Londra 1975.

YILDIZ ŞÜKRÜ, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007.